శ్రీకృష్ణపరబ్రహ్మణేనమః.

సతీసక్కుబాయి.

ఇది,

సంగీతసత్యహరిశ్చంద్ర, చింతామణి, [illegible],

కృష్ణరాయభారము, పల్నాటివీరప్రతాపము, దుర్గాంబవిజయము

మొదలగు నాటకరాజముల గ్రంథకర్తయగు

గాదిరాజు యజ్ఞనారాయణశర్మ

ప్రకాశకుడు:

చందా నారాయణశ్రేష్ఠి,

బుక్ సెల్లర్సు అండ్ ప్రింటర్సు,

జనరల్ బజారు, బ్రాంచి: మార్కెట్,

సికింద్రాబాదు

వారి స్వకీయ

బాలత్రిపురసుందరి ముద్రాలయమున ముద్రితము.

సికింద్రాబాదు

1933.

...లు) (వెల 0-12-0

ఇందువచ్చు పాత్రలు.

పురుషులు.

1. విశ్వనాథుడు:—
2. శివయోగి:—
3. శేషగిరిరావు:—నాటకవేషధారి.
4. రామశాస్త్రి:—ప్లీడరు.
5. నరహరిరావు:—ప్లీడరు మామగారు.
6. కృష్ణుడు:—
7. సాధువులు:—
8. స్వామిగారు:—

స్త్రీలు.

9. సక్కూబాయి:—కథానాయిక.
10. రాధాభాయి:—సక్కూబాయి అత్తగారు.
11. మిస్ కమలాంబ:—ప్లీడరు భార్య.
12. మనోమణి:—ప్లీడరు కూతురు.
13. సుబ్బలక్ష్మి:—దాసి.
14. రామాభాయి. } మిత్రులు.
15. శేషుభాయి. } మిత్రులు.
16. నరసాంబ వెధవచిన్నది } మిత్రులు.
17. కస్తూరి:—
18. కోటిరత్నం:—

తొలిపలుకు

ఇందే లిఖింపబడిన పద్యకావ్యము, [illegible], చిత్రాంగి
యీ నాటకములందు లిఖించినకథలు స్వప్నముగా వ్రాసితినిదేని కారణ
ములు సకారణములని నిరూపించుటకును నాకష్టములేదు. [illegible] నాట
కరాజము చందా నారాయణసెట్టిగారికి మొదట [illegible] నేను
ముద్రింపించుకొనుటకు [illegible] యున్నది. [illegible]
[illegible] పద్యకావ్యములు నాకేసంబంధియున్నవనియు నాపుస్తకము [illegible]
[illegible] ప్రకటించుటగాని [illegible] చేసిన [illegible]
లు వారిపలన [illegible] చేసినచున్నను. [illegible]
[illegible] గీతము [illegible] నాటకం [illegible]
యును. [illegible]
గారికి.

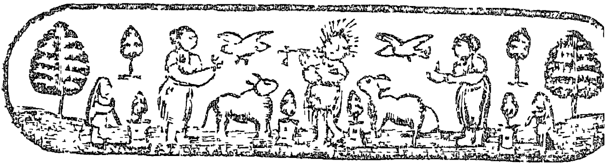

సతీసక్కుబాయి.

నాంది.

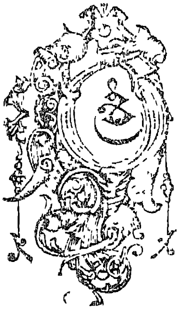

(నాంద్యంతమున సూత్రధారుఁడు ప్రవేశించి)
రిమనేయుమోస సుద

పక్కను నాపుణ్యభామచేత నా
ధానము గిల్లకే సద యము
చాకితి నిల్లగ వాడిసెన్నగా
గోవిందుని ముదుగోలునిది
గో యుప్రసా పక్కుమునిక్కు చుం
నాగు రిమిగోదు బాంధ్రి యము
కూలముగా జరియింగ సుగావుత

గీ॥ రామునకిచ్చితి నాటకి రాజసభలో
దప్పులున్నను నోప్పుగా గలచుగాత
కవిం యుండున మన్నన గాసిగలుగు
లోపములు సెన్న సంగా లోకపు విమానకం

గీ॥ దండముడితిని రాము పెండముడు సు ము
గోలు చు చాటిని నిండలంబు సంతోషమదిని
నప్పనాముసు శాస్త్రజ్ఞ యుపరులము
మందిపాకంబలసిద్ధ సమ్మానకరము

శ్రీకృష్ణపరబ్రహ్మణే నమః

సతీసక్కుబాయి

ప్రథమాంకము

[illegible]

(కమల, రామభాయి, శేషుభాయి, పరసోజి, నర్సు,
ప్రవేశం [illegible])

కమ — నేను పథవాడికి [illegible] మనసే మనకు [illegible]
[illegible] మొగాళ్ళ విషయం [illegible]
విషయం మనకెందుకు [illegible]
అనగా అమ్మోటం [illegible]
గారు [illegible]
[illegible]

శేషు — సభవారితో నేచేయునున్న మనవి యేమనగా మేడ
వర్తి కమలాంబగారు చెప్పినట్లు డిసీవు చెప్పుచున్న .
వాస్తవం. కనక స్త్రీబాధ వదలించుకోవాలిసంటే ఏ
చెయ్యాలి? మనమంతా కోపరేటివ్ అయి, మనచేత
లు, అంట్లు తోంబులు, తోమించి పాయిలపడ్డ సాన
లు పడుతుంటే చూడకుండా వున్నారే అట్లాపనులు
చేయింపవలయును. ఫిమేల్సు చదువుకోగూడదట,
కు షూ వేయకూడదట, స్టాకింగ్సు వేయకూడదట, క
స్పెక్టికల్సు పెట్టకూడదట, ఆపైన డ్రామాలు, సినిమా
సర్కసులు చూడగూడదట. యివి యన్నియు మనలో
లంల్లా జరుగుచున్నవే. అవిమాన్పెయ్యాలంటే మనమ
డా స్కూల్సులో చదివి యెడ్యుకేషన్ సంపాయించ
వుద్యోగాలు చెయ్యాలి, మీటింగ్సు చెయ్యాలి, లెక్చర్లి
లి, లైబ్రరీసుకెళ్లి పేపర్సుచూచి, అన్ని సంగతులు
కోవాలి అందుకేం జెయ్యాలంటే మావద్ద రాకేటా స
జేసుకుని యిపుడు ఒక సర్టిఫికేట్ పెర్చినాము. అందుమీర
మెంబర్సుగా చేరాలి, చందాలివ్వాలి, మాఅడ్వర్టైజ్
ట్సు, పేపర్లు, మీరంతా తెప్పించాలి, అవిచదవాలి,
పనులు చెయ్యాలి, గానవాటివివరముగా ఆలోచించి న
ప్పినచెప్పాల కొప్పికొంటిరని నమ్మచు నేనింతటితో వి
మచున్నాను.

(అందరు చప్పట్లుకొట్టి) హియర్, హియర్ (అంటారు)

నర — సెక్రెటరీగారు నాకుకూడా ఫైవుమినిట్సు టైమివ్వించాలి.

కమ — ప్లీస్! వేరిజనో టైమ్ ఫ్యాన్ ఒకరోజాదీసుకొచ్చి శేష
యమ్మగారికియ్యి అట్లుచేసు. సు. అయితే చూచి) అల్లై
నరసాంబగారు! మీకో నట్లు ఫైవ్ మినిట్సు టైమిచ్చి
నాము.

సర — సోదరీమణులారా! కమలాంబగారిది.

కమ — అట్లాగాదు, మిస్ కమలాంబగారనాలి.

సర — మాకీ కిరస్తాని కూతలురావమ్మా.

కమ — రావని వూరుకుంటె యేట్లావస్తాయి? ప్రాక్టీసు చెయ్యాలి.

సర — సరేలెండి. యికముందు యిటువంటివి యింగ్లీషు మీరు చెప్పి నా వారు చెప్పినా సరీగా అందరికి తెలియలేదు. గనుక యీ సారి విమర్శనగా జెప్పండి.

కమ — యిదిగో! నిజానికి మగాళ్ళు మనల్ని యెన్నెన్ని కష్టాలు పెడుతున్నారు, ఆడది పొద్దున్నే లేచి పిల్లల్ని సవరించుకుని మొహం కడుక్కొని గ్రామజాతర్లలో అమ్మవారికి పెట్టినట్లు బొట్టు కుంకుమ పెట్టుకుని, మగాడికి కాఫీ, ఫలహారం చేసిచ్చి, లాగులు, చొక్కాలు, కోట్లు తెచ్చిచ్చి బూట్సులకు పాలిష్ పెట్టి వాళ్లను టిపుటాపుజేసి పంపి అన్నట్లు మరచిపోయినా తలకు నూనె రాచి, తల దువ్వి కూడా పంపాలి. తర్వాత వంటచేసి పదిగంటలలోపల కచ్చేరికి పంపితే భార్యాలిద్దరూ లేదా అని విచారించకుండా సాయంకాలంవచ్చి బ్యాడుమెంటన్, టెన్నిస్, క్రికెట్, హాకీ, పోలో ఆడుకోవాలని త్వరగా టీ కావాలియ్యమని భామను ధుమధుమలు చేస్తారు. యీ లక్షణమిట్లావుండగా అన్నముడకలేదని, కూరలోవుప్పు తక్కువైందని, పచ్చడిలో చింతపండు తక్కువైందని, తిట్టటం, మీకందరకు అనుభవమే గనుక శేషుభాయమ్మగారు చెప్పినట్లు మనమందరం నడుచుకోవాలి.

అంద — బలే! బలే! (అని చేతులుతట్టుదురు.) యింతలో

టిర — యిదిగో! నేనుకూడా ఒక మాట చెప్తాను.

అందరు — అక్కర్లేదు. సిడౌన్ ప్లీజ్.

కోటి — (వినకుండా) మీరంతా యిది వరకటిమల్లెన్నేనడ
కొండి మగవారినల్లా చెయ్యటందోషం (నిష్క్రమించు

(యింతలో కస్తూరిలేచి కీచుగొంతుతో)

కస్తూ — యింతమంది యిన్ని చెప్పరేకాని నాబోటిలన్నాధలు
గా చిన్నతనాన ముండమోసిన పుట్టుకుంకలసంగతి
కూడా కొంచెంచెప్తాను వినండి, యీకాలంలో
పిల్లను డబ్బుకాసపడి యేముసలాడికో కట్టటం. అ
అతడు పెండ్లయిన సంవత్సరంలోనో లేక తరవాతనో
పడడం. ఆపైన

చ॥ తలగొరిగించిసైను పరితాపమునంపెడి పిల్లమోమునన్
దలకనుపించకుండ తనదల్లియొ చెల్లెలొ, కట్టి పుట్టువా
రలకును వంట ముద్దుల లరారెడికొమ్మకు నెత్తిగట్టియున్
చెలుచన దిట్టుచుందురిల పెద్దలు సత్యము మీకుదెల్యదే.

అదియునుగాక యింకొక విశేషము,

ఉ॥ పిల్లనుముండయయ్యె గనుపించిన ప్రొద్దుటదట్టు చుంగ్రను
మెల్లరు మూడుమూర్లు విని మెత్తని ప్రక్కలబండి యేతల్లి
చల్లగకూడు దెచ్చియొక సారిగబెట్టియు క్రిందబండగా
మల్లినచాపనిత్తు యనుమానములేదిట నాదువాక్కులన్॥

యివి యన్నియు అందరు చూచుచున్నదే.

కమ — యెంత యేసరు పెట్టినావే!

నర — దానికష్టందానిది చెప్పనిండి.

కస్తూ — గనుక, మనభారతదేశమున గల యీదురాచారములు అనగా బాల్యవివాహములుచేసి భర్త చావగానే బుఱ్ఱగొరిగించుట పండుకొనుటకు చాపయిచ్చుట పదిపిల్లలచేత వంట చేయించుకొనుచు బంధుగులందరు దయగా మందిరము లేక వృత్తుకుంకలచేతనే సమస్తము చేయించుకొని ఆపైన వాళ్లనుదిట్టుట మొదలైన దురాచారములు మాన్పించుటకు సభవారు తోడ్పడి మాన్పింతురని ప్రార్థించుచున్నాను.

(అనికూర్చొనును.)

కేశ — నేటికిసభచాలింతము యింటికిపోయి రేపు కలుసుకొని మైదుకు వెళ్లేటయినయింది గాన అందరుపోవచ్చును.

(అందరు నిష్క్రమింతురు తెరపడును)

ప్రథమాంకము సంపూర్ణము.

సతీసక్కుబాయి.

ద్వితీయాంకము.

(సక్కుబాయి ప్రవేశము)

సక్కు—(1. అనుబంధము చూచుచు)

ఉ॥ నల్లనిమేని నెమ్మొగము నాతతమున్ మదినెంచువారిని
వొల్లవి కేమి హేతువను వొందిన నీదరిజేర నెంచుచున్
చల్లగ జూడుమయ్య పరిజారిణి ముద్దుల కృష్ణ నాకునీ
చల్లని వాక్సుధారసము జల్లవె భక్తుల కోర్కె బ్రోవవే.

(యింతలో అత్తగారు ప్రవేశము.)

అత్త—ఒసే! సక్కు! మంచినీళ్లుదెమ్మని చెపితే యిదేమిటే యి పోలేదు, యిక్కడ పాడుస్తూ కాలంగడుపుతున్నావు?

సక్కు—(భయమునభినయించి) పోతున్నానండి. నత్తయ్యా(పో

అత్త—దీనినడవడిక యేదోఒకతీరుగానున్నది. గాన దీనివెంబడ నీళ్లబావికరిగి దీని సమాచారమేమిటో తెలిసికోవాలి.

(నిష్క్రమించును.)

(2 రంగము.)

(2 అనుబంధము.)

శివ — (3. అనుబంధము) జగద్రక్షకా! ఈ మాయాప్రపంచమును ఎన్నిరీతుల నాడించుచున్నావు. కొందరినేడ్పించెదు. కొందరి నవ్వించెదు. కొందరికి సంతతిచ్చిన సంపదయీయకయు సంపదిచ్చిన సంతతీయకను రెండు కలిగిన లోభిగానో చేయుచున్నావు. (అనుసంతలో సత్య — వచ్చి తలయూచుచు చేతులు జోడించుకొని నిలచును.)

శివ — మహానుభావా! విశ్వేశ్వరా!

ఉ॥ సంపదనిత్తువీవు మనసారఁ భజించిన సంతునిచ్చి ?
వింపగజేతువీవునకి పీడనిబిచ్చము లెత్తు వారినిఁ
బెంపుచునుందువీవు నిరుపేదలుగొల్చిన రాజుచేసి ?
సంపదలేలు నిన్ను మనసారగగొల్చిన సెంతవున్యమో?

సత్య — (చాటున) ఆహా! జగదీశ్వరా! నీలీలమహాద్భుతముసుమా!

చ॥ కనికర మంతలేదె పడిగాపులఁబొరలి దాకిగావగా
వనిగోనవేల నయ్యా మనుపాలనచేయగదయ్యా అయ్యా యా
వనిబడు వెన్నెలంబగిద నంతయు నీభజనంబుసేయకే
వనితతివాంఛలంగవ్వలు వారిని గావగదేల విశ్వేశ్వరా.

శివ — సర్వేశ్వరా!

ఉ॥ బిడలుబిచ్చమెత్తగ లభించినవారికి ప్రోయువారలఁ
సాదరబుద్ధిఁజూపుచుచు సాధులపాట్లు బొందువారలఁ
వాదములాని వారినిగవారికి [illegible]
నాదములాడువారి యులవారల మాన్పవె విశ్వేశ్వరా

(1 అనునంతలో సత్య, శివ మోమి చూచుచుండగా

శివ — దీర్ఘసుమంగళీభవ! శీఘ్రమేన ఆత్మాగత కార్యసిద్ధి!
అమ్మా! మీరెవ్వరు యిందేలవచ్చితిరి?

సక్కు — (చేతులు జోడించి) మహానుభావా! యోగీశ్వరా!
యూరనున్న రామావధాన్లుగారి కోడలను. సక్కుబాయి
మంచినీళ్లకై తెచ్చుకొనపోవచ్చి నాయనోటినుండి వెలువడు మ
మధురవాక్యముల కానందించుచు తమున్ దర్శింపవచ్చి.

శివ — అమ్మా! ఏకీభవయసున నిట్టివాంఛ నేల కలిగెను? తల్లీ! ని
న్విఠ్ఠలేశ్వరుడు రక్షించుగాత.

సక్కు — దయామయా! నా కా పండరీశ్వరుని నారాధించు వెరవె
ఱుగను మీ కెంతయు గాను ఋణ్యము కలుగును.

శివ — తల్లీ! నిన్ను జూచిన నా కానందము పడముచున్నది.
యించుక అతనిమహాత్మ్యమును జెప్పెదవినుము.

ఉ॥ పండరినాథు గొల్చిన నపాపము లెట్లను వాయు సంపదల్
పండుగ నిచ్చుగాక సమదారుణ గోళ్లకు లడీర్చు పూర్వులా
యుండెడు సక్కుబాయి మహిమంబు లెరింగియు గొల్చి కీర్తిగో
పండము లెత్తి నాదు నిఖిద ప్రబ్రోచును సక్కుభాయిరో!

అదిగాక

ఉ॥ రావణు జంపినాడు, బలరాముకు తమ్ముడై యున్ని జన్మలన్
చేసెడు గాన సత్తె నతడెంత మహాత్ముడొ కాకపోయినన్
బ్రోవలజూపునే మనము దోయిలి యొగ్గిన బ్రోచునే యహా
ల్యావనితన్ ధరిత్రి తనయుం తటబ్రోవడె రామునే కతో.

మరియు, నోతల్లీ!

ఉ॥ గాచెగదే గజేంద్రుని యగాధమునన్ బడి పోవుచుండగా
గావగలేడె ద్రౌపదిని గోకులనాథుడు కోతలోల్పమున్
గావగలేడె హల్యపతి గావక శాపములీయ నిన్ను నా
గావగలాడు గాదె కవిగానిని పండరి విఠ్ఠలేశుడున్

సక్కు——అయ్యా! తామిన్ని చెప్పితిరిగాని నాకా విశ్వనాథాంకిత శివ
మంత్రంబునుపదేశింపరా?

శివ——తల్లీ అట్లే. (అని చెవిలో చెప్పును.)

సక్కు——(శి. అనుబంధము.) మహాత్మా! నేను మొదలు తను నా
పతిమాటకునే నావిశ్వేశ్వరుని బూజించి సేవించి తరించు
దాన యోగిచంద్రా!

అత్త——విశ్వనాథా! విశ్వనాథా! నేను బ్రతుకుపట్టిపోయినా మాయ్యాను
తుండిరా నాయనా! యింకేముందిరా? కొంపమునిగిపోయినా
న్నదిరా బాబూ! ఒసేసక్కూ! నీకేంపోయేకాలమే వచ్చింది
నీళ్లకుపోయి మొచ్చేదానికి వైరాగ్యపుబాటలేమిటే? నువ్వు
కూడా వైరాగ్యాల్లో కలుస్తావేమిటే చెప్పు? అయినా, యి
ప్పుడు మన బ్రాహ్మణ్యానికి రోగాలు పుట్టటమేగాని పూర్వమే.

విశ్వ——యింకేమి పూర్వమే? పూర్వము సదాముద్ర, మును గిపోయిం
దే ఇక చెంపనుంచి తగలడుతుందేమి?

శివ——అమ్మా! తమరింత ఆగ్రహము జనించనేల?

ఉ॥ నీనతిపైన నెవ్వరికపనిందలనుంచుచు నపకీర్తినిడ
గానిని యుంచబోకు పతిగాన్నులజెంతనె నుమాన నిరసను
ఖ్యానము చేయబోకు మనయుంబులు పంచపవిత్రరేఖ నా
యానము లేక గోల్పోవిరల దుర్మార్గలనేలనో బుద్ధినిమ్మిరా!

విశ్వ——ఓరే! నీవెవరురా? నాకుపత్నిని పాశముపట్టి పనిపెట్టి నావా
యి వేషాలుధరించుమని అత్తగారిక చూపి పనిప్పుడున్న అప్పు
మొండిపట్టొద్దని చేద్దుతున్నావు. యిదిగో, నాని మాపా నూ
డు. (అని చేతియందున్న కఱ్ఱతో గొట్టబోవును. ఏవకుని చెప్పును.)

సక్కు——(అడ్డమువచ్చి) నాథా! తామాయనను నేలకాస్యాయముగా
ప్రాణముదీయకుడు. యిదిగో నాకంఠముత్రుంచవలెను.

అత్త — యిదుగో చూడరా! అబ్బాయి! యీసన్యాసోడు మనకి
కేదో మత్తుమందు చల్లేశాడురా.

శివ — (తనలో) పండరిదేవుడంపిన పాలమందు.

గీ॥ పండరీశుడు బంపిన పాలమందు
నోరు లేయుంగక భక్తాళి కరవుదీర
జాగ్రుమందది జగమందు జానులెల్ల
ననుభవింతురు సత్యంబు నంగు నెప్పుడు.

మరియు, నీజగతి ప్రమాణంబున (అని యాలోచించుచు)

విఠ్ఠ — చూడవే అమ్మా! అట్లా గేవుందేమే?

అత్త — యింకేముందిరా నాయన! అట్లా చూడగా దానిచూపు
దానినడత అది ఆ బైరాగాడి కడ్డంరావటం అవాకశం అంత
చూస్తే అలాగేవున్నదిరా నాయనా!

విఠ్ఠ — అమ్మా! అట్లా అనకే! అదమంచిభక్తురాలు దాన్ని చూ
నా కేటుటో జాలేస్తూందె ఊరుకోవే అమ్మా! అంతా నేను న
చేస్తాను. (తనలో) యిదంతా చూస్తే భక్తిమార్గంలో దిగి
ట్లుగావున్నది.

ఉ. నాసతి మోముగాంచి కులనాపకదిట్టయు గంజయైననే
నాసహంగనేల? నిటులాతని దూరుగనేల? బ్రీలిమై
గాసినిముసనేల? సలగాధిపుమించెడి సంకటుండ నా
యాసమిగేలబందు పరియాచకపల్కులు కారణంబగుట

గాన మాయమ్మ నేరీతినైన సమాధానము చెప్పవలెను. (
పైకి) అమ్మా! అమ్మా! నువ్వుదాన్ని మనబోకే అది చాల బ
మంతురాలే నిజంగానే నే.

అత్త — నిజంగానుట్రీ నిజమేఅయితే యీబైరాగాళ్ల సావ
మెందుకురా?

విఠ్ఠ — అటువంటి యోగులదగ్గిర అనేక మంత్రాలుంటవమ్మా

అత్త—నీమొహం మొద్దులుగాను. పిచ్చిముండాకొడకా దెయ్యమేనా పిశాచంపట్టిందిరా నాయనా!

విశ్వ—అమ్మా! నీకువచ్చె మనతానే. ఊరుకోవే అమ్మా! దానికి పిచ్చిలేదు చాదస్తంలేదే! నువ్వూరుకోవే.

అత్త—నువ్వునోరుమూయ్యరా! నువ్వుకూడా దాంతోకల్సి నన్ను కొట్టమనికూడా చెప్తావ్రా నీతాడుతెగా.

విశ్వ—అమ్మా! నీయిష్టమొచ్చినట్లు చేయవే నేమాట్లాడను.

అత్త—అట్లా నువ్వేదిస్తే కత్తికోలండగాగోసి చెప్పినట్లు నడుచుకొనె లాగున చేయనుటా? ఓసే నక్కా! నీపిచ్చి చంపాలన్న చెప్పట మానావా లేదా చెప్పు.

సక్కు—అత్తగారూ! నేను చెడునడవడికలేమియు నడచుటలేదు. ప్రపంచమున బుట్టిన మానవజాతికి సహజమైనదియగు పండరినాథునారాధనచేయుచున్నాను. దైవనామసంకీర్తనచేసికొను నన్ను మాన్పించువాంఛ మీకేల కలుగవలెను. నేను మీరు చెప్పిన కార్యములుచేయుటయందు ప్రమత్తనై యుంటి నాభర్తగారిని మొదలకొద్దు నలోపము చేసితినా? మీరు చెప్పినదేమైనను కల్లాంఘించక యాచరింతును గాని నాముద్దులదేవుడు నాగుణకర్త నాబంగరుతండ్రి యాభక్తవత్సలుండు శ్రీమన్నారాయణుండగు శ్రీకృష్ణుని మహావిష్ణు శ్రీశ్వరుని నారాధించుట మానవలదని మాత్రము చెప్పకుడు.

సీ. సేవకులౌచు రాజులనిచ్చెంబును చామరసం...తోడ నా
దేవునికొల్వ చెంటసరుచేయును శిష్టసులున్న పాండవుల్
బావయిడాసుడందు కెడబాయక కౌరవనాధపుత్రులన్
జావగజేసె కృష్ణుపరిహారతలెక్కను ముక్తిసియనే.

అత్త—యీశ్రీరంగనీతులు నాకుచెప్పక్కర్లేదే! వచ్చిందిగొప్ప ... దిగిందితొత్తని చచ్చిరట్లు యీలపనుండక అత్తగారన్న భయమైనా లేక నాకెదురు చెప్పుతున్నావుగా? (అని ...)

సత్య—(కంటఁదుడుచుకొనుచు) విశ్వేశ్వరా! నన్నుకాపాడవా! దేవా!
(ఓ. అనుబంధము.)
(నిష్క్రమించును.)

అత్త—(కుమారునితో) ఒరే! యిది యిన్ని అవస్థలు వస్తూ యేమిటోరా! పండరిదేవుడని కృష్ణుడనిమాత్రం విడవదురా.

విశ్వ—యేమోనే అమ్మా! నేనుచెప్పలేవినవు నీయిష్టంవొచ్చినట్లు చెయ్యవే.

అత్త—నాయనా! యింటికిఇదరా పోదాం.

విశ్వ—అమ్మా! పోదాంపదవే.

అత్త—(తలదిన్చుకొనుచు.) (నిష్క్రమించును.)

విశ్వ—ప్రపంచంలో పెళ్ళాంబెల్లం. తల్లిదయ్యం. అని నానుకవ్రకారం నేనునడిస్తే పెద్దవాళ్లు తిడతారు. యెవరు ''సంశయాత్మా వినశ్యతి,, అని సంశయంలేనివారికి నాశనంలేదు. యిప్పుడు నేను యెటుమాట్లాడటానికి వీలులేదు. మాఅమ్మపక్షం మాట్లాడితే తల్లికొడుకు లిద్దరు యేకమై పాపమాకోడల్లను కోటరికం పెడుతున్నారంటారు. లేదు పెళ్ళాముపక్షం మాట్లాడ్దామంటే చూనాగా భార్యాభర్తలిద్దరుచేరి ముసలిదాన్ని యేడిపిస్తున్నారంటారు. వెనుకనొయ్యి, ముందరనుయ్యి, ఠన్నట్టుంది నాబ్రతుకు. యెటుమాట్లాడినానా కేతంటూ ప్రాలంటే మరమేకొ ఆలంటేమరమేకు నారాయణ అంటే బూతుమాటగావుంది ప్రపంచం అదిగాక,

గీ. తల్లిపై పుచమాటాడ తగవుహెచ్చు
భార్యపక్షాన పలికిన ప్రబలునింద
యెట్లుచేరిన నడుమ నాకెట్లొదొబ్బు
లెందుతప్పవు సత్యంబటందు జగతి.

ముందింట్లో యేంజరుగుతోందోచూడాలి. (నిష్క్రమించును.)

శివ — (కీ. అనుబంధము.) అహో యీ మాయాప్రపంచ [illegible] స్థిరమను
వెఱ్ఱినమ్మకముచే ప్రజలెల్ల చిత్రనాటకము [illegible]
దైవచిత్రమేమని కొనియాడఁగలను.

మ. ధనమే ముఖ్యము [illegible]
వనియందుం గన [illegible] ప్రథమమై [illegible]
పనికైనన్ వడిజెప్పు [illegible]
వనియున్నన్ [illegible]

మరియు.

మ. అదిగాకన్ కదుభ [illegible]
బదిపోట్లన్ [illegible]
అదిరాదేవుని [illegible]
చెవియా [illegible]

యికనునెల్లి [illegible] యీ జగత్పవిత్రసన్నిధాన [illegible] వర్ణింప
నను తరుగను [illegible] మనకెంతో ప్రత్యక్షమై కనుపించుచు
న్న యవ్వనవతి సూర్యరేఖావిలాసిని సర్వాంగసుందరి. [illegible]
కలిగిన యఖిల [illegible] మా
తల్లి. ఆమెను దర్శించినంతనే ఆమె మహాత్మ్యము వలన [illegible]
తపింతురు అట్టి [illegible] అత్త
గారు తనకుమారునిచే [illegible]
యధికారము [illegible]
మరెట్టి బాధలు పెట్టినను [illegible] ముద్దుచేయును [illegible]
రత్నమును బురదలోఁ [illegible] దానివిలువ తగ్గునా? బంగారమును
కాల్చినంతనే దానివన్నె చిన్నబోవునా? [illegible] యనుగాక.
ప్రై

ఉ. నన్నెటుఁ బాధఁ బెంగ దెరవాడిన యగ్నినిగాల్చుచున్న నా
కున్నముగాఁగ మారఁబెటు నత్తి నిగొట్టి వృక్షముక్క నా
కన్నియ నరతి భక్తితమ తేగతి గొట్టిన ప్రాణసంకటాకే
యన్నత సేవలబ్బిన నయంబునుగాంచెద చేస్తానెదును.

ఓ త్రిలోకరక్షామణీ! సర్వేశ్వరా! యీ దాసురాలు పల్కులు కొంచె మాలింపుము. సర్వేశ్వరా!

ఉ. అత్తయు భర్తయుఁ గలసి యేమాపెను నిందలబెట్టుచుండి ని
విత్తిరిగా వకున్న యురవీసము లాభము లేదు వృద్ధిలో
మెత్తని దేవుడీవయని మెచ్చుచునుంటిని మున్ను నిన్ను నే
హత్తిగ బోవు కీర్తి త్వరబొందుము తృప్తిని సక్కుబాయికిన్.

(రెం. అనుబంధము పాడుచు నిష్క్రమించును.)

ద్వితీయాంకము సంపూర్ణం.

మురళీధరాయనమః

సతీసక్కుబాయి

ప్రథమాంకము.

(ప్రదేశము కమల. పాండురంగనికి తల్పము మీద దీపములార్పి పండుకొనును. ప్రవేశము సఖి.)

సఖి— కమలా. ప్రియకమలా! నిద్రించితివా? అని కలిపించవేదే? అప్పుడే నిద్రపోయినావు పడుకున్నావా? పాండురంగస్వామిగా చేసి నీ ప్రాణనాథునిపాన్పుపై యాస్పదవదించును బుద్ధిలేదా? నీవు నీపాదములకే తగినట్లుంటి కొందు కల్పాము? నీకే కేంగోగ పొందిచిది సదృశమా? తెలపోతే పిల్లలంతాకలిసి దేవుడై నా ఆన్నలికి సిప్పుచే నామనికలో వచ్చెనా పన్నిసారాయమిటి? అయినా, ఉంటానున్నాను. కమలా! కమలా! పద్మినా మాటగానేం మాట్లాడినేం చెప్పు దబ్బతీస్తావా తగలాలా యేమీ? నిద్రవస్తే నా కొంగు మూయంగా ప్రాణము. మా ... కాల్చుకో.

కేశవ— (మాటాడక ఊరకుండును)

ప్రీడ — యిక్కడేవున్నావ్ సితల్లిబొడ్డుబొక్క! లేగనేం పిశాచంలాగ పడుకున్నావ్. నీకే మాయరోగమొచ్చిందని యిన్నిపిల్చినా పలకవు. నీయమ్మ మొగుడు నాకిన్న మొనడు పెడ్తాడనుకున్నావ్

కమ — యిందాకన్నుంచి యేమనాపోనీలెమ్మని వూరుకుంటే వాగుడు చాలా యెక్కువయిందేం చెప్పండి కాస్త?

ప్రీడ — యేమిటి చెప్మా?

కమ — యేంజెప్పాలి. నీకుచెప్పేదేమిటి?

ప్రీడ — ఒసేమన్నా మదమెక్కిందా?

కమ — నాంటికిగాదుగాని, మనుష్యులకే మదమెక్కింది.

ప్రీడ — యెవరికి?

కమల — యింకెవరికి?

ప్రీడ — నాకేనా?

కమ — కాదనినేనన్నానా?

ప్రీడ — సేను నాన్నమ్మ. యీదీనా తెలిగించేస్వామిగారికే మొచ్చింది

కమ — మనమంతా బాగుండగా వాడికెందుకురావే మాటమ కురాగూడదు?

ప్రీడ — అయితే ఆ వెధవిప్పాట వచ్చేనా లేదా?

కమ — మేమంతా బేక్ఫాంటు కొట్టానికి టాంగా వేసుకెళ్ళ రాగానే బండిదించి యింటికిపోరానిచెప్పాను.

ప్రీడ — స్టుపిడ్. వాన్నెందుకు పంపించావు?

కమ — నోటికి తిన్నగా రానియ్యటం మంచిది.

ప్రీడ — చెప్పావుప్పను కొడతానట్టేసేలకు.

కమ — తక్కినవాళ్ళకి శక్తిలేదా.

ప్రీడ — ష.ట్ప్.

స్త్రీడ—రాస్కెల్ నీనోటికేం అడ్డు ఆపులేకుండాపుందేం?

శమ—నువ్వు నువ్వంటే మళ్లీనువ్వంటూంటివిన్నారా.

స్త్రీడ—(తనలో) వ్యవహారం చాలాగానీరాపిందే యివ్వాళ్టినో నిన్ననో ఆడవాళ్లంతా కూటమిగాచేరిపోని కట్టుకొన్నట్టు యీ చుక్క మంత్రం మాయించేకుండా యేమైనా వారింపేమొ అంటునా యిట్టనిచూస్తాం (కనులతో) అయితే మనిషికింతా మారి పోయినావేమిటి.

శమ—యీ యేమన్న నొదటనేప్పుంటే చాలభాగవ్యంపేవిగా యిదిగో చెప్పుతున్నా మేమంతా విరోధంగు చేసుకున్నాము దానికరి పోట్లేమిటంటే మొగాన్ని [illegible]రవంగా చూస్తున్నాడని మొగా ళ్లనక్లో అన్ని మెట్టు కూడదని యిష్ట్యమైనవి [illegible]సుమానయ్యాయి.

స్త్రీడ—కారణం చెప్పు కాస్త నేనూగా వింటాను?

శమ—నన్ను చూస్తే లనలో అగ్గివిరాదసుగ్గిలపడుతున్నారు. చెప్తే దానికడబ్బులుగాదు.

స్త్రీడ—సరిగాలేకపోతేతీగా [illegible]చెప్పు [illegible]య్యానా?

శమ—ఆరోజులన్ని పోయాయిగాన్ని [illegible]పడ్డమనిషి.

స్త్రీడ—చెప్పేదేమిటో సరిగా చెప్పు.

శమ—యికమానోదనూ [illegible]యకోదు.

స్త్రీడ—చెప్పనరిగావ్వంటి ఆలోచిస్తాం.

శమ—ఆలోచించినా అంతే ఆలోచించకపోయినా సరి గదంతే. యిటువింటే చాలాభాగ్యంగాయాది. యిదివరకు మొగాళ్లు ఆడవాళ్లనోకవిధంగా యేడ్పిస్తున్నారు.

స్త్రీడ—యేమేడిపిస్తున్నారు?

శమ—విసుమసుకి మాకున్న [illegible] ముగల స్త్రీ ప్రాణ్యనకేది మొ గాడి [illegible]గా దియిచ్చి పంటకేసిపెట్టి [illegible] బూటు లిచ్చి [illegible]కాప్పులుదుప్పి [illegible] కంటించినా [illegible] ఘాముల

తప్పవుగదా! ముద్దులమూటగట్టు కెమ్మోవికందపోంగగ కం
డ్లకు తెట్టితేజూపులవన్ని దొరగించుచున్నను ప్రొద్దుణ్ణుంచి
పొయ్యిదగ్గిర చావాలట. యివి యన్నియు యెందుకు రే
పణ్ణుంచి మాపనులన్ని మీరుచేయ్యాలి.

ప్లీడ—అయితే, యిటువంటి కష్టాలుంటే మాతో చెప్పితగ్గింపయ్యే
మార్గంచూచుకోవాలె. కాని యిలాకట్టుగడితే యేంలాభం.

శమ—లాభమున్నా లేకపోయినా అంతే.

ప్లీడ—అట్లాయితే 151 సెక్షనుప్రకారం నిన్ను యింజెంక్షన్ జేయి
స్తానుచూడు. రాస్కెల్సంతా కలిసి మమ్మును యిన్సల్టుచేసి
నదానికి మీమీద డేమేజిసూటు దెస్తాముచూడు. మరిభ
యంలేకుండావున్నది.

శమ—మాకెట్లాగోతెస్తావు. గాని, దానికి తగినబూటుకూడా కలిసి
తీస్కొస్తే చాలబాగావుంటుంది.

ప్లీడ—(అనినతోడనే చెప్పుచ్చుకు కొట్టబోవును.)

సునా—ఊరుకోండి నాయనా! అమ్మావాళ్లంత కట్టుకొట్టేవారే!
యివాళ్ల వంటమనిషినికూడా యింటికిపంపించారే.

ప్లీడ—అమ్మగాదు. అడివిగాను దీనిరోగం కుదురుస్తానుండు.

నర—(తలుపుకొట్టుచు) అమ్మాయీ! అమ్మాయి.

ప్లీడ—పోయింది.

నర—రామశాస్త్రి తలుపుతియ్యి. (రామశాస్త్రి తలుపుతీయును.)

రామ—యేమండిమామగారు. అమ్మాయిసంగతి బాగముదిరింది.

నర—యేమయ్యా నాకుబట్టి నీరాతే నీకురాసింది.

రామ—మీకు డిటో ప్రకారమేనా? జరిగింనాదేం?

నర—నేనేచెప్పాలిటయ్యా.

కమ—(తనలో) నాన్నగారేమో యిట్లావచ్చారు. మా అమ్మాయింట్లో కూర్చెట్టలేము కాంబోలు. అయినా పలకరిస్తా. (పైకి) నాన్నగారేమో దారితప్పిచారు. అమ్మా అన్నమెట్లా తేదేమిటో. చెప్పండి?

నర—అమ్మా! అజ్ఞానంనాబోటికి ముసలివాళ్లనుచూ పెండ్లిచేసిచ్చేది? నేనుమాత్రం దానికేదైనా కోరికుంటె తీర్చకపోయానూను టే అమ్మా!

రామ—యీరాస్కెలును చీర్చేయ్యాలండి.

నర—తొందరపడకయ్యా వాళ్లకేదైనా కావాలంటే మనం విచారించొద్దూ.

రామ—యింకేమి విచారణ?

కమ—నాన్నగారు యిటువినండి. ఆడవాళ్లను యిట్లా కష్టపెట్టటం మొగాళ్లకు న్యాయమేనా?

నర—అన్యాయమే నమ్మా అయినా వాళ్లనడిగి మీరు యిష్టాలు నెరవేర్చుకోవాలి అయితే అమ్మ మననిట్లా అన్నమేమన్నా ఉందిటే

కమ—పాపం. నాన్నగారి కాకలయిందిగాబోలు? పెద్దవాడు తండ్రి మంచివాడు. ఆయనను చూస్తే యేమో జాలేస్తున్నది, మా కష్టా శుభంగ మౌస్తుందిగాబోలు. అట్లా రానివ్వండీ చెప్తాను. (పైకి) నాన్నగారు! మీరు పెద్దవాడు. చిన్నతండ్రిగారు. మిమ్మల్లిట్లా స్నేహం లేస్తున్నది. గనుక నీకు చెప్తున్నాను. యింట్లో అంట్లతో మేధానికోసం కొన్నన్నం కూరదాచి వుంచాను. మీకాకలిస్తే అది కాస్త పెట్టుకుతిని యిస్తె కొత్త శుద్ధి పెట్టించివెళ్లండి.

నర—నాకుమార్తె (తనలో) చాలా బుద్ధిమంతురాలుగనక ఎంతైనా మాటయినా అన్నది. (అని అల్లునితో) రామశాస్త్రీ కాఫీహోటలుకైనా పోదాంపదవయ్యా. కడుపులో మాడుతుంది.

రామ—మామగారు! దీనిమదమణచాలి యెట్లాగండీ.

సత—ఊరుకోవయ్యా. పిచ్చిబ్రాహ్మడా నేను అందరికీ డిప్టీకలెక్టరు
నుకాని మాయింటియేడుపు చూశావుగా దేమిటయ్యా!

తమ—నాన్నగారు యీయనకి పుస్తకాలు, చొక్కాలు, లాగూలు స్కూలుజీతం, కాఫీహోటలుకర్చు చివరకు చెప్పులకర్చు కూడా మీరేగాదు కర్చుపెట్టి చదువుచెప్పించ్చేరు. యింత డబ్బు మీరుకర్చుపెట్టి చదువుచెప్పిచ్చి పిల్లనిచ్చి పెండ్లిచేస్తే యీనాటికీయన ప్లీడరయ్యారుగాని లేకపోతే నేనీళ్లకావిళ్లో మొయ్యాలసొచ్చును యీకాలం వుద్యోగాలుండి యేదైనపావలాడబ్బులు సంపాయిస్తూంటే మన నియోగప్రభువుల డంబాలకు మితుండదు అసలు మనకులాచారమేమిటంటే యేముసిలాడికో పిల్లనిచ్చి వాడుచావగానే ఆఆస్తి తమకు సంగ్రహించునట్లు చేసుకోవటం. లేకపోతే యెవరయిన దేశ సంచారి ఆస్తిగలఅమాయకుడు దొరికితే వానికి పిల్లనిచ్చేది పిల్లబ్రతుకుంటే పిల్లపేరుచెప్పుకతినేది. కర్మంచాలక చస్తే దొంగవుయిల్లుపుట్టించో ఆపిల్లగార్డియన్ను నేనేనని ఆస్తి మీదపడ్డందని అల్లుణ్ణి బెదిరించి ఆస్తిఅపహరించడమో ప్రస్తుతం ఆచారంగా నడుస్తున్నది కాదండీ

పార—నిజమేనమ్మా! ముందాకలవుతున్నది కాఫీతాగొస్తామమ్మా! (అల్లుని) పదవయ్యా! హోటలుకుపోదాం కాఫన్నా తాగొద్దాం. (నిష్క్రమింతురు.)

౨. రంగము.

(బొమ్మజూచుచు శ్రీరామకృష్ణా!)

సత్య—కృష్ణా! మహానుభావా! నాయనా! నీవేలనయ్యా యింగను చిన్నబుచ్చుకున్నావు? మీఅమ్మ పాలుపెరుగు త్రాగవలదని నిన్ను వారించెనా లేక యేగోపికలైన నీపై కొండెములు జెప్పినారా? నీలీలమహాద్భుతమునుమా!

క॥ ఒక్కెడ పాడుచుందువ నొక్కెడదరిని
నాడుచుందువు వేణువు నాదమొకటి
చేయుచుందువు గోపాల చిన్నితనము
గాంగిలలుగా వోచు గాంచెనిజము.

నిజముగ లీలామానుష విగ్రహుండవని నీకే చెల్లును సుమా! అయిన నీకొకటిన్నైనది గాబోలుగాన. గొంచెము చక్కర బెంచి బెట్టుదువా? మరే పెట్టను నీవు పూర్వము గోపికల యిండ్లలో దూరి వెన్న, పాలు, పెరుగుల దొంగిలించిన దేగాక; వారిలో వారికే తగవులిడితివట; అందువలన నాకును భయమగుచున్నది. అందు నీవు మహాఘనుడవు.

సీ. నిన్ను జంపగవచ్చియున్న పూతన బట్టి
ప్రాణసంహారించి నాడపోకటి
గోరక్షణము జేయు గోర్కెను నొకనాడు
పర్వతంబును నెత్తి బరగితివి
మాయ జేసియు నిన్ను మడియింపనెంచిన
కంసుని మర్దింపంగ గలిగినావు
బండివోయెనటంచు బరుగిడి కాలితో
మడుగున కాళియు పడదన్నినావు

గీ॥ మరియు, శిశుపాలు జంపియు వరలినావు
దంతవక్త్రుని నాగిణి దరినావు
ముగ్ధ రాధను గాంచి మోహించినావు
బోకిరివిగాని శ్రీకృష్ణ బాలగోపాలము

యిదిగో! శోభింపకుము. (అని బొమ్మను ముద్దుబెట్టుకొనును.)

అత్త—(తాళంచెవి మెడలోనుంచి తీసుకొని వస్తూ వచ్చి) ఒరే! విశ్వ నాధా! చూడావుట్రా నీపెళ్ళాన్ని యేమంటారో,

విశ్వ—(ఆతృతగా ప్రవేశించి) ఏమే! అమ్మా! మళ్ళీ యేంచేసిందే? కొంపకేమో తిప్పలొచ్చినట్లున్నదే నీకే? అయితే, అమ్మా! నువ్వెప్పుడూ యేదో ఒకటి తెచ్చి పెడతావే యేమిటే?

అత్త—ఒరే! నువ్వు నాథవుగా బట్టి దీనికింత నడచుకున్నది గాని, లేక పోతేనా,

విశ్వ—యేంకష్టమొచ్చిందే?

అత్త—ఒరే! అబ్బాయి! రాగా రాగా నీపెళ్ళాంగారేమంటారో నే చెప్పలేకుంటున్నానురా.

విశ్వ—అదేమిటే? అమ్మా!

అత్త—నేను యిందాక అన్నం తిని రామావధాన్లుగారి రామమ్మ తోడికోడలు మంగమ్మగారింట్లో నారాయణ కోడలు సరసమ్మ చూట్టానికొచ్చిందంటే రావమ్మ పిల్లాని రాజమ్మ నేను చూసి కానుపురూముకి యింటికొచ్చి మాట్లాడుకుంటు కూచున్నాం. యింతట్లో నీపెళ్ళాం నామెళ్ళో వున్న భోషాణం తాళంచెవెట్లా తాడేసిందో మన యింటి భోషాణంలో వున్న కృష్ణచందనబ్బొమ్మకొప్పు గంధ్రకోల తీసింది యిక్కడే పెడితేనేదిరా?

విశ్వ—అన్ని దానిమీదే దయతాపగాని అదేమిటే నీమెళ్ళో తాళంచెవి?

అత్త—(చూసుకొని) యిదేమిట్రా చాలా చిత్రంగా వుంది? నాయనా! నామెళ్ళో తాళంచెవ్వుండగా దానికెక్కడ్నుంచి బాతేల్రా వచ్చిందిరా?

సక్కు—నానా నేమునకే తెలుసు.

అత్త—ఏమే! అలాగైతే దీనిక్కేనా మాటలున్నాయి రా!

సక్కు—నాయనలాగాను. కాపాడుమంది.

అత్త—నీకు గాలియుడురా! అడిబండలుమాలిదా! యివ్వాళ్ల బొమ్మ మూసుకొంటేసింది. సేద్యనిసమాత్రం మానుకొన్నాస్త్రాం. (అని సక్కు నెట్టుచు) ఓసే! సక్కూ! నీవీమాయ తెక్కుసనేర్చుకున్నావూనే! మాయింటికి కాపరంగావే నీవియములాకో పెద్దమాట్ర!

సక్కు—అత్తగారూ! యిప్పుడు నేనేమి యపరాధము చేసితిని?

అత్త—కాదు మాగైని నవ్విన దేశాన్నం యింటేందె పూర్వాలికి

సక్కు—నాదోసమేమియు లేదు.

గీ. సర్వజనులును భగవాను సన్నుతింత్రు
దైవచరితము లెవియందు గలుగువారి
గావకుండును పరమాత్మ దేవుడనగ
గానలాగాంచని త్వమి గలుగునమ్మా!

అత్త—ఓసే! యిలాంటి ప్రసంగాలు కట్టిపెట్టి యింటిపనిచెయ్యి. (కొట్టును.)

సక్కు—దైవమా!

సీ॥ బాముకునవ్వు గాని పేర్మి యదియు
నీకె యిమ్మహా సంకీర్తన సేవయగలిగి
మాతపితృలమ్మై కొరపనుల
నన్ను నమ్మక్కియేపాల్నిక నెలవునాశ్రు. (అని నిష్క్రమించును.)

అత్త—(తనలో తలకొట్టి) దాని కేమి జరుగనున్నదో! (అని పోవును)

[illegible]—నిన్న ... (అని పోవును.)

(తెర పడును.)

౩. రంగము

కమ— (యింటిలో సుబ్బిపై కూర్చుండి తలదువ్వుకొనుచు [illegible] చుండును.) సుబ్బులక్ష్మీ! [illegible] నాకు తెలుసు [illegible] న్నా బడవాయిసే.

సుబ్బి— నీకొంచెము నిశాల్చొత్త మొదలొచ్చినట్లున్నాది!

కమ— అయిపోయి చూడవే.

సుబ్బి— ఓహో శేషమ్మగారింటికే రాబోతు.

కమ— ఏమే! నువ్వు అక్కలమ్మంను. ఎవరు?

శేష— (మెలుకు కొంచెం చెప్పి) నేను శేషం వచ్చినాను.

కమ— ఎప్పుడొచ్చావు?

శేష— ముందు వచ్చాను వచ్చిలికి వంచించు. [illegible] నాకు భయంగా [illegible] ది.

కమ— సుబ్బి! నిన్ను [illegible] ఎవర్ని [illegible] వాని స్నేహితురాలై [illegible] నున్నారని [illegible] ఎవర్నిలోనికి [illegible].

సుబ్బి— గట్టనే [illegible] సీజాంచును. ([illegible] చుండును.)

శేష— [illegible] చూసిపోయింది. [illegible] అమ్మాయి చేత [illegible]?

కమ— పోనీ, అదిగో అదిమొ [illegible] ([illegible] చూసి) అమ్మాయి! [illegible]!

సునా— అమ్మా! యిదిగో [illegible].

మక— ఏం బాబా!

సునా— లావుగా, నల్లగా, [illegible] లాగ పెట్టుకున్నా [illegible] అబ్బా [illegible].

చలం — నిన్నటి కాలం. ఏమిటి చేస్తావు చెప్పవే. ఏంది?

సునా — సరేగాని. కాఫీ హోటలుకుపోయి హల్వా, మైసూరుపాకం తీసుకొరావాల్ను.

సు — అబ్బా! నాకు తెలీదు గూర్చి చెప్పాగా స్పష్టంగా.

కమ — నే ఒకసారి వెళ్ళి తెస్తానే!

సునా — అబ్బా! లోకం చంద్రశేఖరమ్మా! పోతా లెండి. (పోవును.)

కమ — సరే లెండి వారు.

కేశ — ఏమండోయ్! కమలా! వారు ఆడవాళ్ళకేం గొప్ప వచ్చిందో మగాళ్ళకు పెట్టక చంపుతున్నారు.

కమ — అయితే, ఆడవాళ్ళ నోరు మూసుకోవాలి; ఇప్పటికైనా తెలిసిందా?

కేశ — చెప్పిందిగాని, కమ్మపుల్లోకా తాగిందేమి.

కమ — సునా ఏమి చెప్పినది మా అంటే.

కేశ — నిన్న ... కేవలం సునంద సర్వం నారాయణగారి మీద అనుమానం. (నవ్వి) ఏమిటి చెపుతున్నదే నాకేం?

కమ — ఏమో.

సునా — అమ్మా! ... జిలేబీలు పాలకోవా తెచ్చానే.

కమ — సరేనమ్మా! ఇటు ఇవ్వు.

సునా — ఏం బాగుందండీ. నా తాను తింటే మా ...

కమ — (తీసుకొని). ... నీకెంత ...

సునా — ... నేను ...
... (వంటింటిలోకి పోవును.)

కమ — ఏమండీ ... హల్వా, మైసూరుపాక్.

శేష—(ఫలహారించేస్తూ.) పకోడీ చాలబాగావున్నాయి. సీతా కాలేకపువ్వుకు మించేగంజాని (యింతలో తలుపు తీస్తున్న సన వచ్చుచున్నది.) యేమిటా చప్పుడు చూడు (ఇంతలో సర్వాంబ ప్రవేశం.)

సర్వా—యిదిగో, యీ గొబ్బెమ్మలు కొంచెం పూయుట ఇక్కడనే పెట్టనున్నావే (అతనిజూచి.) యిదుగో బ్రహ్మ, శేషంలేక యీ యమునా కేమిటి పగటివేషాలెన్నాళ్ళనుంచి రాత్రిళ్లేస్తున్నావు. నాకే పగలింకొక్క మొచ్చింది. యింకా వేషాలమ్మైన ! పేమటీ లేదా? (అని కమల ను చూచును.)

కమ—సర్వాంబగారు! ప్లీడరుగారి పనిమీద అత్తగారి పనిమీద వచ్చాను.

సర్వా—కూరగాయలవాళ్ళు శిష్యులేకపోవడంచేత బ్రాహ్మణులు పోతున్నారు చెప్పుతాం ఉల్లిపాయలు వుండకూడదని చెప్పుతారు. యిక్కడ కొచ్చేటప్పటికి సంధ్యావందనం చెయ్యకుండా ఉల్లిపాయలవుడకను కానలేదు. అయ్యగారి బొబ్బలు మానేయగానే కాదు పుల్లిపాయ తేవే అని అడిగితే, మీ యింటికి తీసుకువెళ్ళి అంది. అందుకు అందరికీగాని మనకు పెట్టెను గా అన్నాను. ఇట్లాగే మొన్న విఘ్నేశ్వరులో కొబ్బరి చిప్పలు కొనుక్కుంటూ యిట్లా యింట్లో కంపుకొడుతున్నాను బ్రాహ్మణులు దొంగవెధవలు తినడంగా నృంపాలతో అట్లాప్రుటులు.

కమ—అదెందుకు? పిచ్చి.

సర్వా—యింకెందుకు? నా బొందకు. పాపిష్టి ముండ మొహం...

కమల—యిదిగో యిటువిను. ఓ మగవాండ్లలో కొందరు దుర్మార్గులు కన్నా నీచజాతికే లేరనియూ మగవాండ్లు మనను అపవిత్రం చేసి తప్పించితిని చెప్పుతారు.

—అమ్మా! మనవి నేర్పినవన్ని యింక నేర్పినాయను? నా మాట
వినక యిప్పుడు ప్రపంచమున నిరంకుశులుగాని ముత్తైదువ
గాని వారివంటి సంబంధము గుడిలో నిరకపోయిన పిల్లల నెత్తి
కొని నారితలలు నమ్ముత మూకొట్టిరా దేవుని దేవతా లున్నవన్ని
యింకను సంతోషంతో నేర్పారా యిన్ని నేర్పినవాళ్ళు అవి
మర్చిపోని నేర్చారా యింకా మాత్రమెక్కడేముంది.

సీత—మాకేం మొగాళ్ళం. యిన్ని నాచేస్తాము. అప్పుడెటికి సిద్ధంగా
కేం పత్యాగాలు చేస్తాం, వ్రాస్తాలు తాం కాఫీ హోటళ్ళు పెడతాం
సిండికేట్లు పెడతాం చిన్నలు కడుగుతాం హోటళ్ళలో తిని చెడి
లు తెచ్చి వేస్తాం, డబ్బిస్తే పిల్లల్ని అమ్ముతాం వారసత్వం యేమైన
దొరికితే వదిలిపెట్టం. కూతుళ్ళుంటే [illegible] కట్నాలు
అల్లుడికి [illegible] ఆస్తులు సంపాదిస్తాం నాటకాలాడ్తాం [illegible]
[illegible], [illegible] సినిమాలాడ్తాం మొదలైనా యిష్టమైతే
తాగుతాం, నుంచాలేస్తాం, తలబిరుస్తాం, [illegible] జనం
తాడేమిటి [illegible] అన్నీ మన్ను చేస్తాం. (అని సంత
తోషాలు చెప్పును) [illegible] ఓనా! యీ స్త్రీలకు [illegible]
[illegible] నాడు.

[illegible]—యీ [illegible] నాటకం [illegible] పెండుకొచ్చింది! నా కేంతోచ
కుండా వుంటే [illegible] దేమో తమాషా జరుగుతోంది.

[illegible]—[illegible] గారు మరే అమ్మ బాబాయి [illegible] [illegible]
[illegible] చెప్పింది. బాబాయితో [illegible] అమ్మ [illegible]
తిన్నదే, తమలపాకులు మడిచిచ్చి బాబాయి మింగిలి [illegible]
తిన్నదే, నా [illegible] బాబాయి [illegible] దే,

స్త్రీ — హా! హా! యేవరే [illegible] (అని కోపముతో [illegible])

ఓసీ! [illegible] [illegible] నాని కేమొచ్చిందిరే. నాకేనా [illegible] అంకుమొగుడితో [illegible]

శేష — నేనా? నేనా? [illegible] (అని [illegible])

స్త్రీ — సీయమ్మ కడుపు [illegible] (అని నిష్క్రమించును.)

(తరువాత తెర పడును.)

తృతీయాంకము సమాప్తము.

[illegible]

[illegible]

ద్వితీయాంకము

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

సీ. గోపార్భకులగావ గోవర్ధనం బెత్తి
  [illegible] [illegible]
దెలికంబు [illegible] బాలికలు [illegible]
  [illegible] దయలగినావు
[illegible] క్షీరదానవు [illegible]
  భూదేవి [illegible]
[illegible] నాశింబు జేసి [illegible]
  [illegible]

[illegible] మరియు [illegible]
[illegible] ప్రహ్లాదు [illegible]
[illegible] హిరణ్యాక్షు [illegible]
[illegible]

[illegible] క్రూరులను సంహారించితివి.

[illegible] మహానుభావా [illegible] ప్రోవదే [illegible]
[illegible] ప్రపంచ [illegible]
[illegible] బ్రహ్మ [illegible] యుగా
[illegible] దైవా!

[illegible] జగదీశ్వరా! [illegible] నీవు [illegible]
[illegible] సర్వేశ్వ[illegible]
[illegible] నీవు [illegible]
[illegible]
[illegible] అట్టి [illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible] (అయినాట) [illegible] నాయెడ [illegible] నా [illegible] [illegible]

౪. [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]

బంగారపామిసమ్మాను [illegible] యిపి యమస్తానుము వచ్చి [illegible]
యూటికట కష్టపెట్టిన [illegible]
ను కంఠక్తకష్టమును భయము [illegible]

అత్త—ఓసే! నక్కా..! యెక్కడున్నావే?

నక్క—యిక్కడుండి. అత్తయ్యా!

అత్త—ఓసే! నాకేలాగు [illegible]
ఎవత్తై నా సంసారం చేసేటది [illegible]
అటుయిటుచూస్తూ నుంచుండడం [illegible]?

నక్క—నాకేమి కష్టపరిచి [illegible]
న్నాను.

అత్త—ఓరే! విశ్వనాథా! యింకేముందిరా [illegible]
ముంటగలిపేసిందిరా నాయనా!

విశ్వ—(పరుగెత్తుకొనివచ్చి) యేమిచేసిందమ్మా? యేమి చేసిందమ్మా? చెప్పవే!

అత్త—యింకేముందిరా నాయనా! [illegible]
పంచిపెడుతున్నదిరా నాయనా! [illegible]
[illegible]ంచావే? అమ్మా! [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] చంక [illegible]

నక్క—అత్తయ్యా! నన్ను [illegible]

[illegible] — [illegible]
[illegible]

సత్య — [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

అత్త — [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

సత్య — [illegible] ?

అత్త — [illegible]
[illegible] వచ్చింది [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible] — [illegible]

అత్త — [illegible]
[illegible]

[illegible] — [illegible]

అత్త — నీకెందుకే వెధవా? ఆడవాళ్ళు వాళ్ళిష్టమొచ్చినట్లు చేస్తారు
అన్నీ నీకెందుకురా?
విశ్వ — అమ్మా కాళ్ళునే. (అనినిష్క్రమించును.)
యింతలో శివయోగి.
శివ — బ్రహ్మాదులేవారి బేధింపగాలేరు. చెప్పవాడ నిప్పనుహూ?
ఉ. శ్రీమహనీయమూర్తి వట శ్రీయనునామము హాగికరంబునై
పేర్మినుముమ్మగాప్రమిక ప్తుబ్బుపసంపదముంగది యోపన్నినే
మాయమవివాంఛలన్ జడునగాయటికి నమ్ము నెరగాప్రపొంగి సి
వేమమగావజాలమప వేరంగమ్ముటు మంయలోగ్గరి?
ఓనరాత్మంతరాత్మయా! (అని సక్కు పాయును వారి.)
తల్లీ! క్షేమమా? నీయొక్క భర్తగారి కాలముననిం చినది?
సక్కు — దాసురాలిదే దండము పెట్టుచున్నది.
అత్త — నీకెంపో యేమిగాలదే, సన్యాసినాడికి దండము పెట్టుచున్నావా?
ముట్టుకుంటావు?
శివ — అమ్మా! కూరెవరు? యేమిటది? సన్యాసు మానవుడుగాదా?
వానికిరక్తము లేదా? తల్లీ! నాకుకాదా సంపదమయమైన
చ. సకలజగంబులన్ వోకటపంపను ముంపను పెంచుటాలు నా
ముకరిని జాపువాని కవిమాన్యుల బ్రోచుచువాని ఫీల్లపై
సకల పిపీలికల్ గొలన సన్నుతి కెక్కిన విష్ణుదేవు నా
సకల గుణాంబురాసికయి సాగము బ్రోచుకొనను తల్లీ! సన్యాసతా.
మరియు,
శా. నాయాత్మలా లియయాత్మవే జగతినాథుడా గవడా నోల్వయతి
ఖాయంబోడడినట్లు పూ దివిజాతేబల్యాంగ భాన్యంపె పూ
దాయాదినారా వర్ణ బేధములు లేదా దేవునోకట్లంతబల్
హేయంబై యిటుగాసుపించె నికనా స్వేదముల జంతింపగాల.

సీ. పాపము సేయ (ప్ర) మార్గములనెఱుగనిదయ సద్ధర్మవర్తనం
 బెపుడు సేయింప గోరుము వెత్తముగ నిలుపు లోపుహారియుగ
 బాలెను మహానుభావ మహనీయుల ప్రాప్తులకాలమెచ్చె నీ
 కాలము సేయుచు నటుల నటించిన కాలాసన్నిధిగా.

అత్త—సక్కూ! యీ పైకి గాడి మాటలేమిటే?

సక్కు—అత్తగారూ! ఆయన నిజము ప్రహ్లాదుడు.

అత్త—ప్రహ్లాదుడేమిటే? సన్యాసి వాడు మాబుడుకునే కాపురం
 చేసెనోయిలలో పైరాగివాళ్ళెట్టి చిప్పదుకట్టతో కొనమూ
 ట్లు కొట్టేశా.

శివ—తల్లీ! నీవు కమంగడం ప్రహ్లాదుస్మరాలవు.

అత్త—నీ అదిరిపాటు గాలం. అగరా నుతిలిమాంపనుపట్టుకుని యేమి
 తా? చేస్తావుట్రా?

విఠ్ఠ—ఓసియు! యెడుగో నాచిన్నతనంలోనె యెడుపయో పైరాగీ
 వస్తైన వాడికోడస్తే అదుకేబంగరమునప్పుడుకోస్తె పోతా
 స్తూ పోయినాడే.

సక్కు—నాథా! అట్లుగొట్టిన పాపంగాదా?

విఠ్ఠ—పాపమా! పుణ్యము చిన్నతనంలోన కెంపెలుసు? యూనా
 యుసకోకరాదా ధర్మసింపాల కి. మడిచెంబు గిల్లగాతో నుబ
 కువి గోచీతో యెటువచ్చేరు యెప్పుడొచ్చి అప్పుడంతవరకే
 పాకుబెడినింది.

అత్త—ఒసే! నా యెదుట చేసి పెళ్ళాంముతో గుహార్యాలు మొదలు
 పెట్టినావుట్రా? యిట్లాయితే కాపరం బాగానే సాగుతుంది.
 (సక్కుతో) ఒసే! మొగుడ్ని వలలో వేసుకుంటున్నావుటే!

ఒరే! విశ్వేశ్వరా! అనాథులో గతిపెట్టా దీనుకు నీరుండా

మూండాకోడుబట్ట గట్టి నా శ్లోకి పంపిస్తా.

శివ—తల్లీ! నాతపెట్టనచ్చునుగాని నామవమ కొంటవినుము.

ఉ॥ వందవినా ధనస్సును కృపామయుడాతని భక్తురాలు నేం

దుండిన దుండులట్టి నహాదహమును వస్త్రగుడుల నెంత వాం

డ్రాంపడు సైతమా పరితాపము నిస్పృహ నివృనిరాకే

యుంమును సాయమయ్యె సతుల్బానిసయుక్కులచేయు నానృష్టి.

సీ. అనె మహాత్మ్యముల్ తెలియకుందురు కష్టము తెనొ్న సమర్థ్యము

కోసమునుంచి యనాపెగనగోట్టియా ద్రిష్టియునంత సర్వసం

తానమటిదుర్గ తాను తనయుంతటు చక్రమునంటి చక్రితో

పోవడె మాదుకన్నులకు దోయిగలొగ్గుచు విరాజనిల్వగన్

దేవాదిదేవుడన నేమిగా నెంచితిరి? యటువినుము.

సీ॥ పుట్టింప గిట్టింప పోషింపగలవాడు

సకలందుడునియును దానవారి

సంపదలిచ్చియు పెంపగాగలవాడు

కంసమర్దనుడు చక్రధారి

అదిమధ్యాంతంబులను దిద్దగలవాడు

పాంచాలి గాచిన పరమపురుషుడు

సకలపాపంబులు సమయింపగలవాడు

ప్రహ్లాదుబ్రోచిన భద్రగుణుడు.

గీ॥ మూడులోకంబులవలిల ముంచునాతు

పెంచువాడును జగమున పేదవాడు

ఆదిఅంత్యంబు లేనట్టి అందగాడు

కామిగావగ పెద్దయౌదార్యవాడు.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

అత్త — ఒరే! సక్కు తొందరగా [illegible] (అని [illegible] మొగానికి బొట్టుపెట్టును) ([illegible])

శివ — (మహా [illegible] తెలిసికొని) [illegible] మొగం [illegible] సక్కు [illegible] కపోయినిదేమి! అహాహా! [illegible] నీవు పోవుచున్న (నేను [illegible] సక్కు [illegible]) పాపము [illegible] సక్కు [illegible] యున్నది. ఓ పండరినాథా! [illegible] యున సక్కుబాయిని [illegible] చిపోవుచున్నను [illegible]

([illegible])

అత్త — విశ్వనాథా! అదేమిరా [illegible] మాటకు [illegible] యున్నాడు? వాళ్ళదగ్గర నేమో [illegible] రా!

విశ్వ — అమ్మా! నేజెప్పలేదు కుటి? నామా [illegible]

అత్త — [illegible] చేసే పేమిటి?

విశ్వ — అమ్మా! [illegible]

అత్త — [illegible] పోయినా. [illegible] ద్రాం లేకపోతే [illegible]

విశ్వ — ఇంకేమి పోతుంది? దాని మొగం [illegible]

అత్త — నీకేం తెలుసు తీసుకురారా

[illegible] ([illegible])

[illegible] [illegible]

[illegible] ([illegible])

([illegible])

[illegible]

[illegible]

[illegible]

పంచమాంకము.

([illegible])

([illegible])

[illegible]

[illegible]

[illegible] — [illegible] అని [illegible]

[illegible]

[illegible] — [illegible]

సత్య — [illegible]?

[illegible] — [illegible] (అని మన్త్రో[illegible] నిద్ర[illegible])

సత్య. — ([illegible] లేచి) అహా! [illegible] తన దేహమును [illegible] సన్న్యాసి [illegible] నా[illegible]. [illegible] నేనా[illegible] మా [illegible] పియుండును.

సీ. [illegible] గాడు నా
[illegible] చేసినట్టి
[illegible] మహో[illegible]
[illegible] దేవుడై సనుడా.

(అని [illegible]) నా చిన్ని
[illegible]! [illegible] కృష్ణా!

గీ. [illegible] నా
[illegible]
[illegible]
[illegible]

త్రిలోకరక్షకా! మహానుభావా! నన్ను రక్షింపవా నాథా!

సీ. నిన్ను చింతగవచ్చి నాకున్న ప్రాణసఖి

ప్రాణప్రియ [illegible] కాలుచేసి

అక్రూరు వెంటనే యమునకేగు [illegible]

[illegible] ప్రయాణమేల

అక్రూరుని గూడి [illegible]

[illegible] గ్రామనాథ

[illegible] నిన్ను [illegible]

[illegible]

సీ. [illegible] నిన్నే [illegible]

నిన్నే బలి [illegible]

చేయుమంటిని నన్నెన్న [illegible]

తిన్నగా [illegible]

నన్నెట్లు సరక్షింపుమా. జగన్నాథా! నాపై దయుంచవు

యాన్నెల్ల సేవించు కాం [illegible]. [illegible] నిన్నే

నమ్మియున్నాను అబలను [illegible] యున్నాన

[illegible] విడచెదవా? [illegible]

[illegible] విడచుటకు లోకము రాదా? [illegible]

[illegible] నీ పై నాదరణ బుద్ధి [illegible] దేవా నాగ

[illegible] తమోనాశ యుగయుగ నాస్తికుల కష్టములు [illegible]

నిన్ను తలంచుచు ప్రాణములు విడచుచున్నాను. ([illegible]

వెంటకలంతో నరకబోసికొని [illegible].)

అత్త — ఓరీ! విశ్వనాథా! [illegible]

రోగవాని నాయనా!

విశ్వా—ఇప్పుడయినచో ఆరుడి నాకెట్టునే నర్జించు (అరిగిరిటిచుప్రము)

అత్త—(తాళ్ళి) పిరోగంపబడిం . ఏమి నాసేటుచ్చటికి మరాదు సెంగయినా పమపోంది యిలాగోయిల అస్సహానబిపోవచ్చును. తరువాత దూరముగాద్దాం. పదానాయనా యింట్లోకి

(అని నిష్క్రమింతురు.)

పత్ని—(నాజూర తెలివిపొంది) అబ్బా! నానీటిపై నవరోఅయుతి మిచ్చిన్నాది. అహో ఎంతటిద నాపైనంత దయగల వాడికి అబ్బా! కండ్లు మూతలుబడుచున్నవి. (పండుకొనును)

(విశ్వనాథుకాపచేరుడు కృష్ణుడు)

కృష్ణ—నాటిలలు మానవజాతి కగమ్యగోచరమై కర్తయనియు అదృష్టమనియు యని కొనుచుందురు. అనాపాపమిషపక్వ కము మూర్ఖు కొనుచుందురు. పాపమీ మొకు జెట్టిన వాత నాకెంత నొక్కిగానున్నది. నానోరుమూంటి బుట్టుచున్నది. దుర్భిక్షములు వచ్చినా ఘస్త్రరుగా కార్య మవశ్యముగదా? అట్టికార్యములప్పు నేనే బహుక్రూరత్వమాచరిం చిన నాపాపములను నాభక్తులనేక యిడుమల బొందవలసిన వారగుచుండె. యీకృత్యమెట్లు నాకు దప్పదు. తండ్రిపిల్లల గాపాడనెంతనపింమనుకి పంచుకొని పిల్లలకు విడ్డచెప్పాట కెన్ని కష్టములబడనుండి తల్లి నపిల్లలోకదేశ పాలుబ్రావకున్న నసవ రితము రాసంతతపింమనుకి అట్లే నాపిల్లలు, నాదాసులు, నా భక్తులను రక్షింపవలసి వచ్చినపుడు నేనన్ని యిడుములం గొని నునిపలయును యీభక్తులలో మాత్రమెన్నిరేతులు.

ఉ. ఒక్కఁడు దిట్టుకన్న మఱియొక్కఁడు [illegible]
నొక్కఁడు గొట్టెనంచు [illegible]
కొక్కఁడు [illegible]
నెక్కడ కేగువాఁడ [illegible]

ఉ. శాంతిగలట్టివాఁ[illegible]
వంతటఁ [illegible]
స్వాంతము [illegible]
చెంత మఱొక్కఁ[illegible]

ఉ. చీరలవా[illegible]
గోరినవాఁ డొకండు [illegible]
దారిని [illegible]
గోరిన [illegible]

ఉ. అట్టితనాకు [illegible]
మ్మట్టుల గానకున్న [illegible]
రొట్టెలొ పెట్టుచుందురిక [illegible]
గట్టిరి కాఫిహోటలుచు [illegible]

అది [illegible]

ఉ. నాకును [illegible]
పాకగ లేదటంచు [illegible]
యేకరుబెట్టి తత్త్వము[illegible]
పాకగలేదటంచు నెట[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] ప్రపంచ[illegible] వర్ణింప[illegible] [illegible]
[illegible] ప్రపంచ[illegible] వర్ణించుము నా
[illegible] ముద్రించినాను.
([illegible]) అహా! నా దేశము చాల
అందముగా నున్నది. [illegible] చిత్ర[illegible]
[illegible] ఇంకెన్ని దినములుగా చూడవలయునో?

[illegible]

[illegible] నా దేశ మెట్లున్నది?

7

సీ. నక్షత్రుడు విశ్వనాథునకిని నమ్ముతి చేయుచు [illegible]
చక్క[illegible] [illegible] కీని చేయుచుం [illegible]
నక్షత్రుడు [illegible] సాగ[illegible] [illegible]
[illegible]
[illegible] చేని[illegible] [illegible]
పరమాత్మా! [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

నక్షత్రుడు — నాథా! నాకు మంచి [illegible]

ఉ. నేటికినాడు [illegible]
యింటికి వచ్చు[illegible]
[illegible]
[illegible]
నాథా! నాకు [illegible]

[illegible] — అహా! [illegible]

[illegible] — చిత్తము. [illegible]

([illegible])

— [illegible]! [illegible]!
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
మహానుభావా! నీవు [illegible]

[illegible]

[illegible] బ్రహ్మ [illegible]

[illegible] బ్రహ్మము [illegible]

[illegible]

[illegible] ప్రపంచమున [illegible]

[illegible] గర్భమున [illegible]

[illegible]

డవి దాంతసిద్ధ్యమున సునిచి పాతాళమునకు [illegible] కిం గర్వమును వదలితివి. అగ్ని మహాత్మ్యము [illegible] తి పిసిపే అంత రామాయణ [illegible] తమ ఎరి శ్రీకృష్ణావతారమున [illegible] ఇతివి యిట్టి [illegible] సూక్ష్మ దృష్టి తో గానిం చితివి [illegible]

శా. నేనా పెద్ద యభాగ్య దేవతను [illegible]
యింతా [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

(విప్ర - [illegible])

పతివ్రతోపాఖ్యానము సంపూర్ణము,

శ్రీ కృష్ణపరబ్రహ్మణే నమః

[illegible]

సప్తమాంకము.

(శ్రీకృష్ణస్వామి, రుక్మిణియు, విశ్వనాథుడు ప్రవేశించి.)

సత్య—నాథా! నేనేలనో తమ మోమును జూచిన నొకవిధముగ గా న్పించుచున్నది.

విశ్వ—ప్రేయసీ! యాకేమియులేదు నిన్నుజూచిన కొలదినే

చ. కలకలలాడు నిన్ను సతిగా నృప నందగజేసి మున్ను నే
 బలువిధమైన బాధలను బొల్పడచేసి తల్లిమాటకే
 జలుకని నాంతిబెట్టినను నల్పుల కెడ్డలునన్ను దూర నే
 నిలబ్రతికెద శిరాడ బాలవిచింతల గొందును జక్రిజావకా.

సత్య—నాథా! తామా నన్నుగూర్చి యంత వేళమాటలనా గనేల?

విశ్వ—ప్రేమపూర్ణముగ భార్యా భర్తలు కలసి మెలసి [illegible]
లనుభవించవలెను. స్త్రీ భర్తచే నాదరింపఁ [illegible]
బడి సర్వకాల సర్వావస్థలయందు [illegible]
వలయును. [illegible]
శ్వేశుని గొలుపవలెను [illegible]
లను విని సర్వజన [illegible]
పతిని బాధించు పురుషుని [illegible]?

సత్య—నాథా! [illegible]

శా. [illegible]
రాముం డాతడె [illegible]
ప్రేమ [illegible]
రాముం డాతడె [illegible].

భూరి [illegible], నాతని మహిమను [illegible]?

సీ. ఘన మహా [illegible]
భక్తులరక్షించు [illegible]
క్రూరులన్నను [illegible]
దాసుల [illegible]
మూఢభక్తుల జేరి ముక్తి నిచ్చుచునుండు
ఘోర దానవులను గూల్చుచుండు
గర్వంబు గలవారి [illegible]
భక్తి సేవించు [illegible].

గీ. [illegible] భక్తుల [illegible]
ప్రేమ [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] — [illegible] యుద్ధభాగమును [illegible] వారించుచున్నా [illegible] నేనుగావలయును? (ఇంతలో అత్తగారు కోపముతో ప్రవేశించింది.)

అత్త — విశ్వనాథా! యేంచేస్తున్నావు? [illegible] నేలగట్టు.

పతి — (భయపడినదయింది) అయ్యో! యేంజరుగుతుందో. ఇది [illegible] పున్నానే [illegible] కాదా.

అత్త — [illegible] ఎవ్వరు కలిగారు.

సావి — అత్తగారు! యేదో పురాణగోష్ఠిని చెప్పుకొనుచున్నామండి. (అన్యోన్యము)

సత్య — నిజమే. లోకరీతియగు [illegible] దున్నింటికైన తగును [illegible] సంగతము [illegible] గాను స్త్రీ [illegible] ధరింపవలసివచ్చును. ఇకముందు [illegible] నా [illegible] గోపురము? [illegible] స్త్రీ [illegible] పై చుట్టుయుండ [illegible] గోపురము చేయు [illegible] బృందావ

నను చిన్నతో ప్రయత్నించి [illegible] నవేటి
యున్నారు. తామను [illegible] ప్రీతి
పూర్వకముగ వివాహమాడిన భార్యకన్న [illegible]
ముచేయుచున్నారు. తామన్ని [illegible] సంపాదించిన [illegible]
త్రయంబు ఎల్లాపని తమ ప్రియురాలైన సత్య [illegible] నేను
చేయుదురు? రాత్రింబగళ్ళు [illegible] నున్నారు?
నేను తమయునన్న నెల్లపు [illegible]

కృష్ణ—సత్యా! నన్ను నన్నట్లు [illegible] మా
[illegible] ననుభవించుట [illegible] నా
భర్తగారును అత్తగారును.

సత్య—అన్నట్లున్నా కాదు. కాను. శ్రీకృష్ణ [illegible] భర్తగారటం
టున్నారా? ఏమిచేయుచున్నారు? నన్ను విడిచిన [illegible]
[illegible]?

కృష్ణ—ప్రియురాలా! నన్నేల యీలీల గోలజేసెదవు?

శా. [illegible] మేముజేసినను [illegible]
నీ [illegible] నన్ను [illegible]
[illegible]
[illegible] నేనుండునే.

[illegible] నిలుప [illegible] నేను [illegible]
[illegible] మనసారగ [illegible] భర్త [illegible]

గీ. [illegible]
[illegible] నేం.

గీ. [illegible] ధర్మ[illegible]నపు మనే
[illegible]
[illegible] నిప్పు[illegible]
[illegible] నన్ను [illegible]

[illegible] — [illegible] నే!?

అగ్ని — [illegible]

[illegible] — [illegible] చిత్రంగా [illegible] కొట్టుదలా
[illegible] (అని [illegible] కన్నీరు [illegible] క్రిందపడి.)
[illegible] నాయనా! విశ్వామిత్రా! మనిల్లాలు
[illegible] నాయనా!

విశ్వా — అమ్మా! దయ్యాలు చేసే ఘోరాలు చేసి గాని [illegible] నిన్ను కోప
మనే దయ్యం కొంపతీస్తున్నదే.

అగ్ని — ఓహో! ఏ మాయ నన్ను వదలి పోతున్నావా!?

విశ్వా — [illegible] చూస్తున్నావటే చెప్పవే?

[illegible] — [illegible] అనకండి [illegible] గాని వారి [illegible] కోప
[illegible] కొంపతీసిదయ్యమె [illegible]
[illegible]

అగ్ని — [illegible]! నన్ను గాలి చేస్తున్నావటే?

విశ్వా — [illegible] నిజమునే అమ్మా!

అగ్ని — [illegible]! అబ్బాయి! [illegible] మన [illegible] నాకేమి
[illegible] చేస్తున్నదిరా!

విశ్వా — అమ్మా! అది మహాభక్తురాలే దాన్నెమనకే.

అగ్ని — అది [illegible] నాయనా!

[illegible] ము నేయు
బుద్ధిందావను

విశ్వ—అది యిదివరకున్న సత్యగారిదే.

కృష్ణ—(తనలో) అప్పుడు [illegible].

సత్య—క్రిష్ణవేణమ్మ గారు.

కృష్ణ—కొంచెము తాగనే?

అత్త—కోడా నక్కింకో అది [illegible] భక్తి చూడు లేదే?

కృష్ణ—(తనలో) యిదేమి.

గీ. సత్యగారినెన్న [illegible]
కన్నములు [illegible]
తల్లి ప్రతిమూలముగ [illegible]
ప్రేమల [illegible]

(ప్రకాశముగా) సాధ్వీ! [illegible]
మ [illegible] నున్నది.

విశ్వ—యిప్పుడే అనటానికి [illegible].

అత్త—ఓసే! సత్యా! యిప్పుడు [illegible]
నున్నావే?

సత్య—(మెల్లగా) కృష్ణవేణమ్మగారు గనుక.

కృష్ణ—అత్త గారూ! మనదేమియు లేదు. [illegible]
కారణము.

సత్య—నాథా! కాదు. కాదు. క్రిష్ణవేణమ్మగారు [illegible] వారి [illegible]
ప్పుడు వ్రాసిన ప్రేమపూరితమైన [illegible]
న్నది. నీకు బహుమానించి మొగము దాచుకొనుచున్నారు!

[illegible]—[illegible]! [illegible] [illegible] పాడిగాదు, [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible].

[illegible]—[illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

సీ. [illegible] [illegible] [illegible] నిజము
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible].

[illegible]—[illegible]! [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible].

గీ. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

[illegible]—[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible].

[illegible]—[illegible] ([illegible]) [illegible]! [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]?

[illegible]—[illegible]! [illegible] [illegible] [illegible]?
[illegible]—[illegible] [illegible]! [illegible] [illegible]?
[illegible]—[illegible].
[illegible]—[illegible] [illegible].
[illegible]—[illegible]

(నిష్క్రమింతురు.)

[illegible] [illegible].

[illegible]

[illegible]

సతీసక్కూబాయి.

[illegible]

సప్తమాంకము.

[illegible]

[illegible]

సక్కు —— నాథా! మన [illegible]
తము [illegible]
[illegible]!

శిష్య —— నిజము. నీవు చెప్పినట్లే [illegible]

అత్త —— అవునే. అమ్మా! [illegible]
[illegible]న్నావా?

శిష్య —— ప్రేయసీ!

ఉ. [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

సత్య — నా స్వామీ! [illegible] ముచున్న నిన్ను [illegible] వమ్మా
[illegible]
[illegible] సమయ [illegible]
[illegible] నముదాయ
[illegible] విగ్రహం
[illegible] మాను.

చం — [illegible]

సీ. [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

సత్య — నాథా! [illegible]

గీ. చిలుక గుంపులు శ్రీరామ జానకి యని
[illegible]
[illegible]
[illegible] మను మాట.

(ఇంతలో ఒక బ్రాహ్మణుడు ప్రవేశము)

బ్రాహ్మ — అమ్మా! [illegible]

ఆమె — స్వామీ! [illegible] న్నాను.

బ్రాహ్మ — అమ్మా! యింకేమి [illegible]

చం — [illegible]

బ్రాహ్మ — [illegible] గొనుచున్నది. [illegible]
[illegible] బడి ప్రాణ
ములు విడిచినది.

విశ్వ — ఆ! ఆ! ఆ! [illegible]

[illegible]

సీ. సుగుణములు గాని [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

అత్త — [illegible]
[illegible]
[illegible]

బ్రాహ్మ — [illegible]

విశ్వ — యింకేమి [illegible]?

బ్రాహ్మ — అంత [illegible]
చేయు మంత్రోపదేశము చేస్తాను.

అత్త — తరువాత.

బ్రాహ్మ — అటుపై మంత్రోపదేశము [illegible]
మాత్రము గాంతట [illegible]

విశ్వ — అప్పుడేమి చేసేది?

బ్రాహ్మ — అప్పుడా [illegible]
చేరబంచి [illegible] తరువాత [illegible]
దో మాత్రము [illegible] గాని [illegible]
బము, వచ్చి పోవువారికి మితిలేదు కదా. [illegible]
వారు దుఃఖించువారే

నక్ష—([illegible]) [illegible]

[illegible] అన్న

[illegible]. ([illegible]) అన్న

గారు! నేను బయలుదేరు [illegible]; నిష్క్రమిస్తాను.

(నిష్క్రమించును.)

[illegible]—([illegible]) [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

నాయనా!

[illegible]—([illegible]) [illegible]

[illegible]—[illegible]!

[illegible]—[illegible]

[illegible]!

[illegible]—[illegible]! ([illegible])

[illegible]—[illegible]! [illegible]? [illegible] [illegible].

([illegible]) [illegible] నాయనా! [illegible] అమ్మా! [illegible]

[illegible].

[illegible]—[illegible]

[illegible]—[illegible]! [illegible] [illegible]. అమ్మా! దాని

[illegible].

[illegible]—[illegible]! [illegible].

[illegible]—[illegible]! [illegible]?

సీ. పావన దానుల కరుణించు నుదారగుణుడ

[illegible] నా భార్య [illegible]

[illegible] గోడమే [illegible]

[illegible] [illegible] మొన్న [illegible]

(నిష్క్రమింతురు.)

శివదూతి—(ప్రవేశం)

(త్రాం[illegible] [illegible])

నక్షత్ర—(ప్రవేశం)

మహాప్రభూ! [illegible] నమస్కారాలు!

అత్త—(ప్రవేశించి) ప్రభూ! [illegible]

విశ్వ—ఏమీ! నక్షత్రా! [illegible]

నక్ష—నాథా! నమస్కరించుచున్నాను [illegible]

అత్త—(నక్షత్రకు [illegible]) [illegible]!

శివ—విశ్వనాథా! నీవు [illegible]
కథుంగదు [illegible] వినుము

సీ. నన్ను గాల్చెను [illegible]
మాత [illegible]
వేయు [illegible]
విడుము [illegible] కనుమిట్టి [illegible]

విశ్వ—నిజము. తాము వదియుంచుట [illegible] సత్యము.

అత్త—నాయనా! నీవనినట్లు నేను [illegible]!

గీ. [illegible]
వాత బెట్టి [illegible]
వెంటనంటును [illegible]
సదరు జరుగదుగాదె [illegible]

నక్ష—నాథా! మీరెల్లరు [illegible]?

విశ్వ—ప్రియా! మేమెల్లరు [illegible]
ముగించితిని?

[illegible]

[illegible] ఇవ్వాళ్ల!

[illegible]

[illegible]

(అని [illegible]

[illegible]

(అని నాథుని [illegible]

[illegible]

విశ్వా—ఆహా! [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

శ్రీకృ—భక్తులారా! [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

శ్రీకృ—[illegible]

(అందరు మంగళహారతి పాడుచుండ [illegible])

[illegible]

సంపూర్ణము.

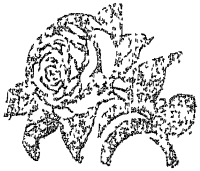

శ్రీరామాయనమః

[illegible]

అనుబంధములు.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

2. బిలహరి :—

రంగా రంగా రంగా యనుచును | రంగని నమ్మితి గోవిందా
మంగళకరుడగు పాండురంగ విఠలుని | మదిలో భావించు సుందరి సక్కు ||రంగ||
మూకలు నాపై పలికిననాడే | స్వామి తోడుగ [illegible]
ఖ్యాతి గడించితివి పాండురంగా | నాలుగు కడల ప్రేమతో ||రంగ||
వీరు వారు అనియు చింతించనే | వాక్యములను బోధించి
ముక్తిమార్గమున్ నీవు చూపుచు | దివ్యమైన మహిమ కనుగొని ||రంగ||
పండరిపురముని భక్తులకు | బోధ చేయుచు సక్కుబాయి
నెంచు శ్రీ శ్రీని నామము మీరు
చెప్పుడు చేస్తిని గొలుపడి ||రంగా||

3. కాంభోజి :—

ఏకతాళము.

హరిని భజింపుము యెందరు గలుగు నం
బరముగా నాడే భక్తజనులు ||హరి||
నిరతము గొలచిన నెంతయో వేడ్కగ
సంపదలిచ్చి పోషింపగ దయయు ||హరి||
కామము నాశనాదే రక్షణ కొత్త దా
స్వామియని గనుము సత్యము సాగుచు ||హరిని||
హరి భక్తాచారమున గౌరవ
యెంతో వీడదు యందు గలదు ||హరి||

4. సక్కుబాయి :—

జన్మ తరించునట్టి దారును పరమేశ్వరుని
కర్మనాశము గాంచుమనా | మర్మమెరిగ యున్నదాన ||జన్మ||

[illegible]

[illegible] । [illegible] ॥

౯. కరుణా [illegible] :—

అట రాగము

[illegible] । [illegible]
[illegible] । [illegible]
[illegible] ॥ [illegible] ॥
[illegible] రంగా
[illegible] ॥ [illegible] ॥

౬. [illegible] :—

(ప్రసిద్ధ [illegible] అనుసారము)

శ్రీ [illegible] ! ప్రియనాథా కృపరాజా
నా [illegible] గోపాలక సఖా [illegible]
కరుణా [illegible] నన్నేలు [illegible]
గాచి యుండుటకో [illegible]
[illegible] ! [illegible] రారా
[illegible] దేవా ! [illegible] ॥ శ్రీ ॥
పంకజ [illegible] కృష్ణా ! భక్త [illegible]
[illegible] కృష్ణా ! [illegible] పరిపాలన కృష్ణా
ప్రతిపాలిత దయరాజా ! మదిలేదా
[illegible] ! శ్రీరామా ! ప్రియ [illegible] నాథా ॥ శ్రీ ॥

భుజకీర్తులను కౌస్తుభమును
పాదుకలొసగెను బ్రహ్మదేవుడు
గజరాజేంద్ర మహేంద్రుడుండగా
కంబుకంఠ కనకేలా చనగాను
పనిబాలా ! సీతారామచంద్ర నీలా ॥శ్రీ॥

7. సక్కుబాయి :—

నవలమేమిటి స్వాత్యపురా ! గరుడగమనసత్త్వ ధామమును ॥నవ॥
నవమాల కరుణాలవాల ! నన్నాదరించుమా నామాధార ॥నవ॥
మాలప్రభుడవు బాధనుమే ! మన్నగ్గనెరు [illegible]
మాటిదలంపుము నన్ను ! బాలకృష్ణ [illegible]
పాండురంగ పతితపావన ! భక్తపాలనా
దండకారణ్యమేల నన్నేలుకొనుముండెవ్వరు ॥నవ॥

8. సక్కుబాయి :—

కనికరించవేమి తగ శ్రీకృష్ణ నిజ గతినాదే నాకు
కన్పిచినను గాకుండనా
కన్నులకింపుగ రారా మాయన్నా ॥కనిక॥
మానసచోరా ! మన్ననగాలను
దాసదాసి నా దాన దలంపుము
శ్రీనివాస సర్వేశ్వర నీదాసగాత్రము నన్ను సదా [illegible] ॥కని॥

9. విశ్వనాథుడు :—

ఏకతాళము.

మాయనుసంసారము ! బలమేమాయెనుగా మనుజుడా ॥మా॥
తల్లి తండ్రి తాగలను ! తనవారలు చిరవారలు
అన్నదమ్ముడి పాలివారలు కొడుకులు వెళ్ళగా ॥మా॥

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

10. [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

1[illegible] [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

౧౨. రాగం తోడి—

(త్రిలోకనాథుని ...)

ముదముతో నే మాత్రమైన
పినాకధరుని శ్రీనాథు మదిని
నా ధ్యానాంబరాన పెంచుకొనంగ
గాలినేటికి ఉమాపతి యేలరా ||ముద||
కాయము స్థిరం కాలమాగదు
హృదయస్థ ... మనసే ...
నిరంతరము ... లేదు ...
జీవితంబు ...
ఆ ...
త్రయము ...
...
... ||ముద||

సకల ... నాటకమునందలి
అనుబంధము లో సంపూర్ణము.